

Oponentský posudek na bakalářskou práci Josefa Kroutvora

Práce má výtečně zvolené téma a je velmi dobře zpracovaná.

Karl Jakob Hirsch nepatří ke známým literárním osobnostem první poloviny 20. století. I když jeho román *Kaiserwetter* byl po vydání v roce 1931 úspěšný, Hirsch musel po nástupu nacistického režimu kvůli svému židovskému původu i levicové orientaci odejít do exilu a už se znovu jako spisovatel neprosadil. Nicméně jistým signálem literární kvality románu může být fakt, že jej Růžena Grebeníčková přeložila do češtiny (1976).

Josef Kroutvor tedy učinil dobře, když si zvolil pro svou bakalářskou práci právě toto zatím málo prozkoumané dílo situované do doby vilémovského Německa před první válkou. Konstatuje, že se román podobá mozaice (s. 20). To by bylo možné doplnit tím, že děj je z hlediska úplnosti fabule mezerovitý, a tedy nedourčený, připouštějící různé možnosti výkladu. *Kaiserwetter* se řadí k románům moderny, jako jsou např. *Manhattan Transfer* Dos Passose, Joyceův *Odysseus* nebo *Přehrada* Marie Majerové. Práce se soustřeďuje na tři postavy románu (jenž nemá ústředního hrdinu, fokalizace se proměňuje), které procházejí životní a existenciální krizí. Dva z nich, Samuel de Vries a Emanuel Tölle, jsou vrstevníci a kamarádi z mládí, i když jsou mentálně zcela různí a disponují odlišným sociálním kapitálem. První je kultivovaný advokát z bohaté židovské liberální rodiny, druhý prostoduchý listonoš, nostalgicky vzpomínající na dvanáctiletou vojenskou službu, vyznávající bezmeznou oddanost císaři a vlasti, potají vyhledávající erotická dobrodružství. Jak ukazuje práce, autor románu velmi důvtipně prolнул jejich osudy. Jestliže Emanuel (jméno, odkazující k hebrejskému „Bůh s námi“, může být ironií) byl kdysi jako voják „téměř osloven“ Jeho Veličenstvem, Samuel je císaři skutečně představen, ale na jeho jedinou otázku, zda sloužil v armádě, musí odpovědět záporně, a tak je pro něho setkání s Vilémem traumatem. Pro Emanuela se stává traumatem situace, kdy se v opilém stavu náhodně připlete do sociálnědemokratické demonstrace a strážný jej zmlátí šavlí; je své hanbě oceňován jako protispolečenský kverulant. Třetí postavou je Samuelův syn Joe, nadaný hudebník, který má evidentně některé autobiografické rysy (rovněž prostředí Hannoveru, Brém a Dolního Saska, kde s románem odehrává, Hirsch důvěrně znal, což je v díle patrné). Podle Kroutvora Joe prochází několika krizemi, je ovšem od počátku patrné, že je to outsider vymykající se běžným životním normám. Hlubokou krizí je pro něho smrt a pohřeb jeho otce. Po ní přichází začátek první světové války, který je všeobesáhlou krizí i v makrodějích a zamíchá osudy postav. Emanuel Tölle, jeho syn Bernard a další podléhají patriotickému a militaristickému nadšení, velmi sugestivně v závěru románu vyličenému. Jen Joe a jeho přítelkyně Nina jsou, jak to příhodně Kroutvor charakterizuje, „nevinní“, distancují se od vřavy na nádraží, odkud odjíždějí vojáci na frontu. Odcházejí zahradou do pokojné, idylicky vyličené přírody.

Moje připomínky jako oponenta jsou jenom marginální.

Trochu nejasná je pro mě věta na konci druhé kapitoly, kde se Hirschův život a dílo charakterizují slovy Niny, jedné z postav jeho románu: „Man muss einfältig bleiben... und Dinge tun, deren Sinn man im Tiefsten nicht verstehen kann... das ist das höchste Glück...“ A kolega Kroutvor doplňuje: „Karl Jakob Hirsch hat dieses Glück gefunden und darauf wollen wir auch mit dieser Arbeit hinweisen.“ Práce se ovšem nevěnuje životním osudům Hirsche, kromě právě této kapitoly (s. 10-16). Zde se připomíná biografické pozadí, které má podle mě

smysl tam, kde se Hirschova autobiografie promítá do románu. Autorův životní příběh po roce 1931 včetně jeho konverze k protestantismu (česky nedávno vyšel Hirschův *Návrat k Bohu*) je sice pozoruhodný, ale domnívám se, že do záběru práce už nepatří.

Němčina práce, pokud ji mohu posoudit, je na dobré úrovni, překlepy nebo nepřesnosti jsou zřejmě výjimečné (např. věta na s. 25 „Der Antisemitismus wurde in der Zeit des deutschen Kaiserreichs hatte teilweise soziale und wirtschaftliche begründet.“).

Otázky k diskusi. Jaké jsou další možnosti výzkumu? Širší kontext díla v literaturách střední Evropy? Krize identity v dílech autorů s židovskými kořeny? Stopy antisemitismu v německojazyčné literatuře meziválečného období? První světová válka jako proměna? (poslední téma je jen naznačeno, Hirsch ho zřejmě rozpracoval v nedochovaném pokračování tohoto románu).

V každém případě doporučuji práci k obhajobě a jako oponent navrhuji známku „výborně“.

Zvole, 31.5. 2024

Jiří Holý